

Heli Pruuki

Sydänten
piispa
IRJA ASKOLA

TAMMI

Sydänten
piispa
Irja Askola

Heli Pruuki

Sydänten
piispa
IRJA ASKOLA

TAMMI
HELSINKI

Suomen tietokirjailijat ry ja Suomen Kulttuurirahasto ovat tukeneet apurahoin tämän teoksen kirjoittamistyötä.

© Heli Pruuki ja Tammi, 2022
Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
Taitto: Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale
ISBN 978-952-04-3718-3
Painettu EU:ssa

Sisällys

Alkusanat.....	7
1. Karjalan tyttö.....	9
2. Teologi.....	39
3. Runoilija ja feministi	71
4. Kirkon kevät	95
5. Kevät saapuu!	113
6. Seitsemän vuotta piispana	143
7. Johtaja ja ihmisoikeustaistelija	187
8. Piispuuden hinta.....	225
9. Meidän Irja	249
10. Katse taakse – ja eteen.....	271
Kiitokset.....	301
Irja Askolan ura ja tuotanto	303
Lähteet ja kirjallisuus	311

Alkusanat

”Se mikä on totta, se täytyy voida sanoittaa.”

Irja Askolalla on ollut pienestä lapsesta saakka tarve puhua suoraan ja avoimesti. Tuo tarve oli lähtökohta myös tämän kirjan syntymiselle. Tuntui tärkeältä muistaa ja kertoa, nyt kun vielä voi. Niin me istuimme Irja Askolan olohuoneessa kymmeniä tunteja upoten muistoihin ja keskusteluihin. Irja oppi sujuvaksi Teamsin käyttäjäksi, ja sen avulla saimme yhteyden toisiimme pahimpana korona-aikana.

Useimmiten minä ehdotin aihepiiriä tai aikakautta, ja Irja puhui. Samanlaista yhteistyötä koetin rakentaa myös muiden kirjaan haastateltujen kanssa. Halusin antaa heidän itsensä määrittellä, mitä he muistavat ja kokevat tärkeäksi kertoa. Syntyi lämpimiä kohtaamisia, joista itse sain paljon motivaatiota ja inspiraatiota kirjan tekoon. Kuvani Irja Askolasta täydentyi. Tunsin hänet etukäteen ja olin hänen tukijansa piispanvaalin ja -kauden aikana, mutta kirjantekoprosessin myötä tutustuin Irjaan syvemmin. Kunnioitus syventyi lämpimäksi välittämiseksi. Näen Irjan inhimillisenä, syvästi rakastavana, viisaana ihmisenä, joka on erittäin johdonmukaisesti toteuttanut näkyään kristityn tehtävästä niin työssään kuin henkilökohtaisessa elämässään. Ihmisenä, jonka muistelmateosta on ollut suuri kunnia kirjoittaa ja rakentaa.

Kun aloimme kirjoittaa kirjaa, Irja Askola oli vasta toipumassa long covidista ja hänen terveytensä reistaili. Työskentelymme loppuvaiheessa hän sairastui vakavammin, ja silloin aloin painottaa muiden ihmisten roolia muistojen kokoamisessa. Niinpä joistakin aihepiireistä on kerrottu kokonaan muiden kuin Irjan itsensä äänellä.

Joskus Irja väsyi melko nopeasti. ”Kuule Heli, tää muistaminen on oikeastaan aika raskasta”, hän sanoi. Muistojen lippaasta ei voi poimia vain helmiä ja rubiineja – hienoja ja lämpimiä muistoja. Siellä on myös tummaa ja rikkinäistä, terävää ja satuttavaa, ja pohjalla jotain sellaista, jota ei voi sanoittaa. Niitä eri sävyjä on tullut tähän kirjaan Irjan valitsemien sanojen rakastajan ja rehellisyyden puolesta puhujankin on oikeus päättää, mistä haluaa puhua ja miten.

Irjan ystävät ja tuttavat kuvasivat Irjaa sydänten piispaksi. Hän oli piispana uskollinen näylleen siitä, mitä tarkoittaa olla kristitty tässä maailmassa. Hän uskalsi olla näkyvä paitsi piispana myös ihmisenä ja persoonana. Hän uskalsi olla haavoittuva ja kohdata haavoittuvuutta toisissakin. Hän kuunteli ja sanoitti kuulemaansa tarkasti. Se kosketti ja koskettaa yhä ihmisiä, heidän sydämiään.

Tämä kirja kertoo jotakin siitä.

Savonlinnassa 1.6.2022

Heli Pruuki

Karjalan tyttö

Katselen kanssasi elämäni matkaa
paikkaa, josta olen kotoisin
ihmisiä, jotka elämäni alussa
jättivät osan itseään minuun ja
tekivät minusta tällaisen

muistan onnellisuuden
suvituulen, tähtitaivaan ja
tuoksun, joka taas tulee
myös repivän ristivedon
hampaattoman vihan
mykän maiseman

kanssasi kohtaan sen,
mikä tekee kipeää ja
jättää ulkopuoliseksi
tyhjä syli
sammunut hehku
purettu koti
lepattava liekki hautakummulla

sinun katseltavaksesi
koko tähänastinen matkani
kaikki ne, jotka täällä tapasin
ne, joiden kanssa elän ja olen koti
ne, jotka asuvat enää sydämessäni
ne, joita kaikesta huolimatta

yhä muistan
ja nekin, joita en haluaisi
enää muistaa

siunattaviksesi
kaikki me

Jos olet, ole nyt (2006)

Irja Kaarina Askola syntyi joulun alla 1952 Lappeenrannassa perheensä esikoiseksi. Kolme vuotta myöhemmin syntyi pikkusisko Sirkku Anneli eli Anni-Sirkku. Nelihenkinen perhe eli melko vaatimattomasti mutta pärjäsi poliisi-isä Toivon ja verovirkailijaäiti Kertun tienesteillä. Irja muistaa isän ylpeyden ja onnen tyttäristään:

Synnyin rakastettuna lapsena. Isäni sai ensimmäisen lapsensa – minut – lähes viisikymppisenä ja oli hyvin ylpeä siitä, että hänellä on tytär. Käsi kädessä kuljimme kaupungin katuja ikään kuin hän olisi halunnut esitellä ylpeänä minua muille. Hän oli hellä isä. Hän laittoi minulle iltapalaa, jota kutsuin kilkiliksi. Lasissa vatkattiin kaksi munaa ja maitoa, ja kilkilin teon äänet ja sen maku olivat kuin iltarukous, jonka jälkeen rauhoituin nukkumaan.

Pian alkoivat vaikeammat vuodet. Askolan perheessä ja suvussa vaikeista asioista vaiettiin. Tunteita ei osattu pukea sanoiksi tai muutenkaan ilmaista. Lapsista pidettiin huolta, mutta emotionaalisella tasolla he jäivät varsin yksin. Tapa vaieta tunteista ja vaikeista asioista oli suomalaisissa suvuissa yleinen ja liittyi usein ylisukupolvisiin traumoihin, etenkin sotaan. Noihin aikoihin myös uskottiin, että lapsi on suoja

siltä, mitä hänelle ei kerrota. Valitettavasti näin ei useinkaan ole. Psykiatri Martti Siirala on sanonut, että kaikki, mikä ei tule yhdessä jaetuksi, tulee jonkun kannettavaksi. Sosiaali-tieteilijä Stephi Wagner on puolestaan todennut, että perheet ja sukupolvet kuljettavat kipua mukanaan, kunnes joku on valmis tuntemaan sen.

Lapsuutensa tähden Irja Askola on koko ikänsä suoltanut sanoja, runoja ja rohkaisua – sitä kaikkea, mitä hän jäi itse niin kaipaamaan. Puheellaan ja kirjoituksillaan Irja hoitaa ja parantaa samalla sukunsa traumaa.

Se mikä on totta, se täytyy voida sanoittaa. Tabut ovat vahingol-lisia. Olen aina kokenut tärkeäksi sanoittaa sitä, mikä on totta – vaikka asia olisi vaikea. Kodissani, kuten monissa sen ajan ko-deissa, oli paljon mykistettyjä, salattuja asioita. Yksi oli vuoden 1918 laahus, joka eli sukujen välillä punaisten ja valkoisten jän-nitteenä. Se näkyi Lauritsalan kauppalassa siinäkin, kumpaan ruokakauppaan mentiin. Suvussani oli tapahtunut pahoja asioita, joista ei pystytty puhumaan yhdessä. Siitä kaikesta on syntynyt minun missioni murtaa mykkyyttä. Minusta tuli sanojen rakas-taja sen tähden, että niin monia sanoja ympärilläni oli salattu ja vaiettu. Se on ollut motiivi monessa asiassa, kirjoissanikin, mutta myös siinä, miten toteutin piispuuttani. Rehellisyyden nälkä kumpusi sieltä vaiettujen salaisuuksien suvusta.

Mykkyuden murtaminen on ollut yksi Irja Askolan elämän punaisista langoista. Se ei ole aina miellyttänyt muita ihmisiä eikä varsinkaan niitä, joilla on ollut valtaa ja halu säilyttää se itsellään. Kyky ja rohkeus tehdä, mitä sydän sanoo, on toden-näköisesti periytynyt Irja Askolalle hänen vanhemmiltaan ja hänen sukunsa tärkeiltä naisilta.

Äiti

Irja Askolan äiti Kerttu Askola (o.s. Torvinen, ent. Puujalka) oli syntynyt 1915. Hänen vanhempansa olivat Tyyne Torvinen (o.s. Kumpulainen) ja Kalle Torvinen.

Äiti oli virkanainen. Hänellä olisi ollut lahjoja opiskella pidemmälle kuin keskikouluun, mutta hän joutui taloudellisista syistä aikaisin työelämään.

Hänen lapsuudenkodissaan oli haavoja, vuoden 1918 jälki-laahuksia ja niistä johtuvia psykiatriasiakin sairauksia ja varhaisia kuolemia. Äiti oli rakastava ja huolehtiva, ja hän antoi meille tytöille vastuuta ja tilaa. Hän piti tärkeänä, että me tytöt saamme käydä koulua ja että me saamme mahdollisuuksia. Pääsimme harrastuksiin, kuten balettikouluun ja pianotunnille, ja äiti säästi minulle myös saksan kielikurssin. Melko pienistä edellytyksistään huolimatta hän tasoitti meille tietä hyvään aikuisuuteen.

Isällä ja äidillä oli hyvin erilaiset poliittiset näkemykset. Sekä isäni että hänen veljensä olivat vahvasti oikeistolaisia eli valkoisten puolella, kun taas äitini suku sekä äidinäidin että äidinisän puolelta oli hyvin vahvasti punainen. Äidin vanhemmat olivat kaupungissa arvostettuja sosiaalidemokraattivaikuttajia, äidinäiti oli pitkään valtuustossakin. Juureni yhteiskunnalliseen vaihtamiseen ovat siellä. En kuitenkaan muista "valkoisuuden" ja "punaisuuden" vaikuttaneen perhe-elämäämme.

Opimme kotona auttamisen eetoksen. Äiti oli ammatiltaan verovirkailija. Tammikuussa äidin pöydät täyttyivät lipuista ja lapuista, kun ihmiset pyysivät hänen apuaan veroilmoituksen tekemisessä. "Täytyyhän miun auttaa, että hyö tästä selviää." Ja kyllä äiti auttoikin. Vasta äidin hautajaisissa tajusimme, kuinka

tärkeä äiti oli ollut yhteisössään. Siellä oli valtavasti ihmisiä, joita me emme tunteneet. Osa heistä itki arkulla.

Äiti oli pelkäämätön, hän tarttui tärkeinä pitämiinsä asioihin. Esimerkiksi yksinhuoltajien verotus oli monen mielestä epäreilu. Äiti perusti Lauritsalaan yksinhuoltajien yhdistyksen, jossa yksinhuoltajia autettiin ja heidän ongelmiaan ratkottiin. Hautajaisissa kuulin senkin, miten äiti oli pakkasaamuina pitänyt huolta postinkantajasta. *Etelä-Saimaa* jaettiin viiden aikaan aamulla, ja äidillä oli ollut tapana herätä jo ennen sitä. Kun hän oli kuullut postinkantajan tulevan, hän oli avannut oven ja ojentanut kuuman mehun kylmettyneelle postinkantajalle. Emme me lapset olleet tienneet tästä mitään.

Meillä oli äidin kanssa kunnioittava suhde toisiimme, äiti kunnioitti minua ja minä häntä. Minulla oli kuitenkin vahvempi tunnesuhde isään, sisareni oli enemmän äidintyttö. Isän kuoltua minusta tuli päällepäsmäri ja otin perheessä isän roolin, koetin järjestää asioita. Isän kuolema lyhensi lapsuuttani. Seurakunta toi vastapainoa elämäni, ja iltaisin ja viikonloppuisin vietin siellä enemmän aikaa kuin kodissani. Uskon äidin olleen siitä kiitollinen, hän tiesi, että olen turvassa.

Vaikeat asiat äiti piti visusti sisällään. Hän oli kuin sulkeutunut simpukka ja piti tiukasti kiinni siitä, että minulle tai sisarelle ni ei saa sanoa paha sana isästä, vaikka hänellä oli varmasti paljon sydämellään. Kuolinilmoituksessa lukikin "Lasten hellä isä". Jollainen isä toki oli ollut.

Aikuisena löysin vanhan lipaston hyllypaperin alta pienen *Etelä-Saimaan* lehti-ilmoituksen. Siinä kerrottiin kirkon puistosurmatusta miehestä, Paavo Puujalasta. Lilja-tädiltä kuulin, että kyseessä oli äidin ensimmäinen mies. Tämä oli minulle ja siskolleni suuri yllätys. Lilja-täti oli suvun hienotunteinen sanansaattaja. Hän kertoi meille, että Kertulla oli ollut nuorena suuri

rakkaus, mutta sillä aikaa kun Kerttu oli ollut kauppaopistossa opiskellessaan, tämä nuori mies oli ottanut vaimokseen toisen tytön. Menetettyään tosirakkautensa Kerttu oli mennyt naimisiin Paavo Puujalan kanssa. Paavo Puujalka oli kuitenkin ammuttu varsin pian, ja nuori rikoskonstaapeli Toivo Askola oli tullut selvittämään Puujalan surmaa. Myöhemmin Toivosta ja Kertusta tuli aviopari.

Nuorempana en osannut kysyä äidiltä tästä asiasta mitään ja sitä nyt harmittelen. Äiti vaikenä, enkä osannut itsekään houkuttella häntä avautumaan. Olin nuori ja ohitin asioita omilla toivoillani. Se kaduttaa, vaikka toki ymmärrän, miksi niin kävi.

Ensin tieto äidin aiemmasta avioliitosta järkytti. Nopeasti ymmärsin, että suvussani on paljon vaiettuja, puhumattomia asioita myös sodan ja sisällissodan ajoilta. Haavoja, jotka eivät ole koskaan arpeutuneet.

Mitä enemmän itselleni on tullut ikää, sitä paremmin olen pystynyt ymmärtämään äidin valtavaa taakkaa. Huolistaan huolimatta hän pysyi ihmeen valoisana. En koskaan kohdannut hänessä katkeruutta. Hänellä oli voimakas halu auttaa ja luottava suhde Jumalaan. Vaikka hän oli ”punainen”, hän ei ollut koskaan kirkonvastainen, hänen auttamistyönsä oli mielestäni hänen tapansa toteuttaa kristinuskooaan. Kun äiti jäi eläkkeelle, hän sai viettää vapautunutta ja onnellista eläkeläisen elämää. Hän oli täysin terve, kunnes sai infarktin muutama päivä 70-vuotisjuhlensa jälkeen. Lääkäri soitti sairaalasta ja sanoi: ”Täällä tämä teidän sisarenne väittää, ettei äidillänne ole mitään lääkkeitä, mutta tarvitseen tiedon, mitä lääkkeitä hänellä on.” Kerroin, että sisko puhuu totta. Äidillä oli jauhopussin takana konjakkipullo siltä varalta, että sydämässä alkaa läpättää. Mutta sydän oli pysynyt rauhallisena. Äiti ei ollut koskaan edes tupakoinut mutta joutui työnsä puolesta istumaan pitkiä iltoja tupakansavuisissa kokouksissa.

Äidistä puhuessa tulee lämmin olo. Meidän Anni ajattelee äitiä paljon enemmän kuin minä. Hän vaalii suvun valokuvia minua tarkemmin. Minulla on edelleen äitiä kohtaan päällimmäisenä kunnioitus, mutta nyt huomaa, että äitiä ajatellessani minulle tulee lämmin olo sydämeen. Olisinpa voinut vähän ikääntyneempänä jutella hänen kanssaan. Ymmärrän nyt, että minulla on ollut aika hieno ihminen äitinäni. Emme löytäneet äidin kanssa syvää yhteistä tunnesuhdetta, se varmaan johtui meistä molemmista.

Minulle oli äärimmäisen tärkeää, että olin äidin luona hänen kolme viimeistä päiväänsä ja hänen kuolinhetkellään. Ja että pesin hänet kuoleman jälkeen sen jännittyneen harjoittelijan apuna. Jos puolin ja toisin olikin kaipausta, mitä emme osanneet toisiltamme ottaa vastaan, se suli pois siinä hetkessä. Ajattelen, että se oli Jumalan lahja. Silti harmittaa, etten osannut tutustua äitiin paremmin silloin, kun olisin vielä voinut.

Isä

Irja Askolan isä, poliisi Toivo Askola oli syntynyt 1905. Hänen vanhempansa olivat Manu ja Eva-Stina Askola. Irjan syntyesä isän vanhemmat olivat jo kuolleita.

Olin isin Iri. Se on kantanut minua elämässä. Suhteeni isään oli hyvin lämmin, ja koin hänen olevan ylpeä minusta. Siihen aikaan koulussa oli ilta- ja aamuvuorot. Olin toisella luokalla iltavuorossa. Lauantaisin koulu loppui klo 16, ja sieltä juoksin melkein suoraan saunavuoroomme. Saunan jälkeen oli "esitykset". Tanssimme ja lauloimme siskoni kanssa ja teimme kaikenlaisia esityksiä äidille ja isälle, jotka istuivat sohvalla meitä katsellen ja meille

nauraen. Isä oli mennyt naimisiin aikuisella iällä, ja tiesin hänen nauttivan esityksistämme ja koti-illoista perheen kesken.

Isä piti meistä huolta ja teki ruokaa, mikä ei ollut niihin aikoihin miehille tavallista. Hän teki usein meille tytöille iltapalat ja rukoili meille iltarukouksen. Äiti rukoili ”Tule Jeesus lapses luo / armos siunaukses suo / tue pientä horjuvaa / johda tietä oikeaa”. Isällä rukous oli: ”Levolle lasken Luojani / armias ole suojani / jos sijaltain en nousisi / taivaaseen ota tykösi.” Niinpä me lapset opimme molemmat.

Isä oli perheestäni se, joka kävi kirkossa sunnuntaisin. Ei aina, mutta suhteellisen usein. Äiti oli kotona pikkusiskon, muistikuvissani pienen vauvan kanssa, ja minä sain kävellä isän kanssa sunnuntaisin kirkkoon. Siellä minä jaksoin istua. Kävimme isän kanssa myös molempien tätieni luona Luumäellä ja Lappeen Mälkiällä. Kävimme siellä isän kanssa perunannostolomilla perunoita nostamassa. Valoisien, turvallisten muistojen reunalla kulkee musta rantu. Isä, joka oli vielä sodan aikana ollut raivo-raitis, traumatisoitui siellä niin, että alkoholi sai hänestä yhä tiukemman otteen. Tuli iltoja, jolloin isä ei tullutkaan kotiin, vaikka oli luvannut.

Äiti joutui ottamaan vastuuta monesta asiasta. Isän alkoholismi toi syvän huolen elämäämme. Isä ei ollut väkivaltainen, mutta toki alkoholismi etäännytti aviopuolisoja ja vaikutti perhe-elämään. Käsittääkseni se oli osasy syy siihen, että isä sai massiivisen sydäninfarktin. Hän kuoli tammikuussa 1961, jolloin olin juuri täyttänyt 8 vuotta.

Isän kuoltua äiti halusi muuttaa kotimme Lauritsalan vero-toimiston viereen. Kotimme ikkunoista näki suoraan äidin työpaikalle. Äidille jäi isän velkoja, joista hän oli ollut tietämätön. Ne tulivat lesken maksettavaksi. Minulla on niistä ajoista sekavia mielikuvia. Joitakin perheitä suru yhdistää, mutta meitä se kyllä

erotti. Meillä kaikilla oli erilainen tapa surra, kaikki meni jotenkin palasiksi. Koulu muuttui, kaveripiiri muuttui.

Annista tuli rasavilli, minusta pikkuaikainen. Äiti hoiti sen kaiken, mistä oli selvittävä.

Minun on täytynyt muodostaa käsitykseni isästä vasta aikuisena, ja olen joutunut kokoamaan sen pienistä palasista. Kun olin lapsi, neuvottiin, ettei lapselle kannata puhua kuolleesta, jotta lapsi voisi unohtaa hänet nopeammin. Olen yhä vihainen tästä typerästä neuvosta.

Sisko

Irja Askolan ainoa sisarus, pikkusisko Anni-Sirkku syntyi vuonna 1955. Siskon ristimänimi oli Sirkku Anneli, mutta jo hyvin pienenä hän oli ilmoittanut, että mie oon mejjän Anni. Sen koommin hän ei totellut muita nimiä, joten häntä kutsuttiin aina Anniksi. Vasta kun Anni oli valmistumassa ylioppilaaksi ja saamassa siitä todistuksen, tuli ajankohtaiseksi pohtia virallista nimeä. Niinpä nimeksi päätettiin Anni-Sirkku.

Anni-Sirkku on ollut minun läheisin omaiseni kautta vuosikymmenten, hänen kanssaan minulla on elämäni pisin ihmissuhde. Hän on minulle todella rakas, ja olen hänelle kiitollinen monesta, monesta asiasta. Hänen perheensä ja lapsensa ovat minulle läheisiä ja rakkaita. Lapsuudessa meidän roolimme olivat hirveän selvät. Äiti oli illat töissä, minä olin vastuullinen isosisko talouskukkaroa myöten, ja Anni sai olla vilkas ja huoleton lapsi.

Annilla oli paljon nukkeja. Kaikki nuket herätettiin aamulla ja laitettiin illalla nukkumaan. Hänellä oli hienot nukenvaunut.

Muistan, kuinka Anni meni 3. kerroksen asunnon parvekkeelle ja huusi sieltä: "Pojat, tulkaa hakemaan nämä vaunut!" Niinpä samanikäiset pienet pojat tulivat ja kantoivat vaaleanpunaiset nukerattaat alas. Anni käveli perässä kuin kuningatar ja piti pojille jöötä. Hänellä oli vahva hoivaamisvietti. Hän hoiti nukkejaan, ja hän halusi hoitaa myös oikeaa pientä lasta. Kun Anni oli kymmenvuotias, naapurikerrostalossa oli vauva. Anni meni soittamaan kelloa ja kysyi, että saanko hoitaa teidän lastanne.

Anni leikki, tanssi, venytteli. Hän unohti ajankulun, eli lapsen maailmassaan. Anni oli perään katsottava ja vilkas, mutta ei missään tapauksessa tuhma tai ilkeä. Meillä oli Annin kanssa kolmen vuoden ikäero, mikä on lapsen elämässä aika iso, ja meillä oli eri ystävät. Anni joutui kärsimään siitä, että häntä verrattiin minuun.

Minulla ei ollut leluja juuri ollenkaan. Meillä oli isän kuoleman jälkeen kotona sellainen kummallinen järjestely, että me kolme turvatonta ihmistä nukuimme samassa huoneessa yhdessä. Äiti päätti, että Anni saa toisen makuuhuoneen kokonaan leikeilleen, koska hän tykkäsi leikkiä nukeilla. Minulla oli vain kirja tai pari kerrallaan kirjastosta, niinpä en äidin mielestä tarvinnut huonetta. Syystä, jota en tiedä enkä osaa oikein vieläkään käsittää, minulla ei ollut leluja juuri koskaan. Annille ostettiin leluja, mutta minulle ei. En tiedä miksi, ehkä en kilttinä tyttönä pyytänyt mitään ja kukaan ei kysynyt minulta, mitä haluaisin. Lilja-tädiltä sain kauniita kukkakimppuja ja kortteja. Hän oli sellainen esteetikko. Ja sitten oli kirjat. Kaikki vain sanoivat, että "Iri tykkää vain kirjoista".

Annin kanssa meillä on yhä ihan omanlainen läheisyys. Olemme kulkeneet eri polkuja, mutta mitä vanhemmaksi me tulemme, sitä enemmän tunnistamme yhteistä samanlaisuutta, ei vain sitä erilaisuutta, jota nuorena oli tärkeä tunnistaa. Nuorina

aikuisina tapasimme aika vähän, mutta silloinkin kävimme kirjeenvaihtoa. Kirjoitimme paljon kirjeitä.

Soitamme puhelun aina sunnuntaina kello 13. Sen tietävät kaikki ystävämme. Silloin on sisarushetki, eikä meitä saa häiritä. Se on ollut perinteenä jo yli 20 vuoden ajan, siitä asti, kun tulin Genevestä.

Äidin suvun perintöä on estetiikka, taiteellisuus, kulttuuri ja vaikuttaminen, se kaikki on periytynyt meille molemmille. Äiti olisi toivonut enemmän mahdollisuuksia itselleen, mutta tarjosi niitä meille tytöille.

Irja Askolan sisko Anni-Sirkku Askola-Piispanen tunnistaa aivan omanlaisen läheisyyden kokemuksen sisarusten suhteessa. Anni kertoo:

Iri on ainut ihminen, joka on ollut elämässäni syntymästäni asti. Hän on lapsuuteni ja nuoruuteni kasvukumppani. Opiskeluajat ja aikuisuuden vaiheet veivät meidät eri puolille, mutta mitä enemmän meille on tullut ikää, sitä lähemmäksi olemme tulleet. On helppoa jakaa sisaruutta, kun arvomaailma on samanlainen. Nykyisin puhuttelemmekin toisiamme isosiskona ja pikkusiskona. Siihen sisältyy paljon huumoria ja rakkautta.

Lapsuudessani ja nuoruudessani isosisko Iri oli huolehtija ja vastuunkantaja. Minulla oli paljon ystäviä ja saatoinkin unohtua kyläpaikkaan tai leikkeihin, enkä muistanut soittotuntien alkamisaikoja tai balettikouluun lähtöjä. Joskus Irillä oli melkoinen työ etsiä minua, jotta ehtisin ajoissa harrastuksiin.

Mieleeni tulee eräs muisto linja-autolakon ajalta, jolloin sain tilaisuuden huolehtia isosiskostani. Iri oli kävellyt Lauritsalasta Lappeenrantaan balettitunnille. Jotta hänen ei olisi

tarvinnut kävellä takaisin koko matkaa, menin potkukelkalla häntä vastaan ja sain työntää väsyneen balettitytön kotiin.

Eräs muisto liikuttaa minua vielä aikuisenakin. Olimme tädillämme hoidossa, kun äiti lähti ensimmäistä kertaa isämme kuoleman jälkeen Tanskaan matkalle. Nukkumaan käydessäni itkin, sillä pelkäsin äidin hukkuvan merellä. Iri kertoi ja kuvaili, kuinka suuri valtamerilaiva on! Jos se alkaisi uppoamaan, niin laivan pohja ottaisi merenpohjaan kiinni. Tämän mielikuvan kanssa nukahdin turvallisesti. Kuinka kekseliäs 8-vuotias isosisko olikaan!

Muistan myös talouskukkaron. Äiti teki pitkää työpäivää, ja hänellä oli aika-ajoin työkokouksia iltaisinakin. Hän keksi laittaa keittiön erääseen laatikkoon kukkaron, josta voisimme äidin työssä ollessa ottaa rahaa ja ostaa jotain tarpeellista. Vastuullisen Irin mielestä se oli ruokaa, mutta minun mielestäni lähikioskista saattoi joskus ostaa myös pennin nallekarkkeja. Ne olivat niin hyviä! Iri huomasi heti, jos talouskukkarosta oli hävinnyt pennejä. Yritin ensin kieltää käyneeni nallekarkkiostoksilla, mutta nauruksihan se kuulustelu meni.

Äidillämme oli vaikea migreeni. Kohtaus alkoi useimmiten aamuyöllä oksentamisella. Iri heräsi noihin ääniin. Hän meni istumaan äidin sängynlaidalle ja hieroi äidin päätä. Toisessa kädessä Irillä oli kirja. Iri oli kova lukemaan.

Iri loi ja ylläpiti perheemme perinteitä. Ennen joulua hän otti ohjat käsiinsä ja laati tarkat listat siitä, mitä pitää tehdä, ostaa ja muistaa. Jouluateria alkoi jouluevankeliumin lukemisella ja päättyi siihen, että Iri korjasi astiat pois pöydästä. Minun ja äidin tuli sillä aikaa laulaa joululauluja olohuoneessa. Kun Iri oli tiskannut ja siistinyt keittiön, oli joululahjojen vuoro.

Rakastettu lasikaton puhkoja

Muistelmateos vie syvälle Irja Askolan elämään, kokemuksiin ja ajatusmaailmaan. Äänessä on Irja itse sekä hänen ystävänsä, tukijansa, kollegansa ja monet yhteiskunnalliset vaikuttajat, jotka ovat olleet läheisissä tekemisissä Irja Askolan kanssa.

Kuinka karjalaisesta pikkutyöstä, yksinhuoltajaäidin tyttärestä kehittyi naisten ja vähemmistöjen oikeuksien puolustaja, tarkkanäköinen runoilija ja kansan rakastama teologi? Millainen tie vei Suomen ensimmäiseksi naispuoliseksi piispaksi, ja millainen tuo tie oli kulkea? Teoksessa Irja Askola pohtii kirkon roolia yhteiskunnassa ja omaa rooliaan piispana. Millaista oli toimia naisjohtajana ja millaisia haasteita se toi mukanaan? *Sydänten piispa* piirtää monipuolisen kuvan Irja Askolan elämän käännteentekeivistä hetkistä, piispavuosien iloista ja paineista sekä hänen persoonastaan, joka on jättänyt jäljen monen ihmisen sydämeen.

